

๑. หัวข้อรายงานการศึกษาส่วนบุคคล

ค้นหาและถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร ๕๐ เขต

๒. หลักการและเหตุผล

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ซึ่งครอบคลุมระยะเวลาระหว่างปีพ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ กำลังจะสิ้นสุดลงในเดือนกันยายน ๒๕๕๙ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จึงได้กำหนดทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ซึ่งจะเริ่มใช้ใน ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ จะมีบริบทของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อาทิ กระแสการเปิดเศรษฐกิจเสรี ความท้าทายของเทคโนโลยีใหม่ๆ ภัยธรรมชาติที่รุนแรงรวมถึงเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญคือ การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี ๒๕๖๘ การพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ จึงได้ยึดกรอบแนวคิดและหลักการ ดังนี้ ๑) การน้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๒) คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม ๓) การสนับสนุนและส่งเสริมแนวคิดการปฏิรูปประเทศ และ ๔) การพัฒนาสู่ความมั่นคง ยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยแนวทางการพัฒนาแนวหนึ่งคือ การพัฒนาศักยภาพคนตามช่วงวัยและการปฏิรูประบบเพื่อสร้างสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ วัยผู้สูงอายุให้มีการทำงานที่เหมาะสมตามศักยภาพและประสบการณ์ มีรายได้ในการดำรงชีวิต มีการสร้างเสริมและฟื้นฟูสุขภาพเพื่อป้องกันหรือชะลอความทุพพลภาพและโรคเรื้อรังต่างๆที่จะก่อให้เกิดภาวะแก่ปัจเจกบุคคล ครอบครัว และระบบบริการสุขภาพ

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๔๕ - ๒๕๖๔) มียุทธศาสตร์หนึ่งด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงผู้สูงอายุในฐานะบุคคลที่มีประโยชน์ต่อสังคม ตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมการและมีการเตรียมการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้มีคุณภาพชีวิตและมีหลักประกัน ประชาชน ครอบครัว ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการกิจด้านผู้สูงอายุ

กรุงเทพมหานครได้กำหนดแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๖ -๒๕๗๕) โดยประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ มหานครสำหรับทุกคน มีเป้าหมายเพื่อให้ชาวกรุงเทพฯ ทุกคนทุกชนชั้นทุกอาชีพ ทุกเพศ ทุกวัย และทุกสถานภาพ อยู่ร่วมกันอย่างเสมอภาคและสมานฉันท์ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ได้รับโอกาสที่จะเรียนรู้ พัฒนาตนเอง และเข้าถึงบริการสาธารณะในขณะเดียวกันชาวกรุงเทพฯแต่ละกลุ่ม แต่ละชุมชน สามารถดำรงรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ ประเพณีวัฒนธรรมของตนเองเป็นมหานครที่โดดเด่นในเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย

สำนักพัฒนาสังคม ในฐานะหน่วยงานหลักที่มีวิสัยทัศน์ เพื่อความเป็นเลิศทางด้านการให้บริการทางสังคม เป็นที่พึ่งพาของคนทุกวัย โดยตระหนักถึงความเสมอภาคและเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้ด้วยความร่วมมือร่วมใจจากทุกภาคส่วนในสังคม โดยมีพันธกิจ ๑) พัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางด้านการให้บริการทางสังคม โดยตระหนักถึงความเสมอภาคและเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ๒) พัฒนาระบบการบริการด้านพัฒนาสังคมของกรุงเทพมหานครให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ๓) ส่งเสริมการทำงานด้านพัฒนาสังคมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ซึ่งจากวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ผ่านมานางานด้านส่งเสริมอาชีพของสำนักพัฒนาสังคม ได้เน้นการจัดกิจกรรมฝึกอาชีพให้กับประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครเพื่อนำความรู้ไปประกอบอาชีพสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว แม้ว่าปัจจุบันกระแสของการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยจะทำให้เกิดความตระหนักตื่นตัว

ทุกภาคส่วนได้มีการจัดกิจกรรม มีโครงการต่างๆเพื่อผู้สูงอายุ สำนักพัฒนาสังคมก็ได้มีการจัดกิจกรรมฝึกอาชีพให้กับกลุ่มผู้สูงอายุโดยเฉพาะ แต่ก็ไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุได้ แบบประเมินผลที่ได้จากการสอบถามกลุ่มผู้สูงอายุที่มาเรียนฝึกอาชีพกับสำนักพัฒนาสังคม กว่าร้อยละ ๙๕ ตอบแบบสอบถามว่ามาเรียนฝึกอาชีพเพื่อเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ได้มีกิจกรรม ได้พบปะเพื่อนฝูงในวัยเดียวกัน โดยมีเพียงร้อยละ ๕ ที่ตอบแบบสอบถามว่าจะนำความรู้ที่ได้รับไปใช้เพื่อการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ ส่วนข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มผู้สูงอายุที่มาเรียนฝึกอาชีพ ประกอบกับจากการไปสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งเป็นข้าราชการและลูกจ้างประจำกรุงเทพมหานคร ในงานเกษียณอายุของข้าราชการและลูกจ้างประจำกรุงเทพมหานคร ประจำปี ๒๕๕๘ พบว่ามีผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยที่มีความรู้ความสามารถ มีความต้องการที่จะทำประโยชน์เพื่อสังคม และต้องการถ่ายทอดความรู้ที่ตนมีให้เป็นประโยชน์กับผู้อื่นต่อไป เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นวัยที่เลวร้ายของการหารายได้เลี้ยงครอบครัว หากแต่ความต้องการที่แท้จริงคือการได้มีกิจกรรม ได้รวมกลุ่ม ได้รับการยอมรับ ได้เกิดความภาคภูมิใจ และตระหนักในคุณค่าของตนเองผู้สูงอายุบางรายมีความรู้ความสามารถและภูมิปัญญาที่สั่งสมมา จึงน่าเสียดายที่มันจะสูญหายไปหากไม่มีการเก็บรวบรวมและถ่ายทอดไปยังเยาวชนรุ่นหลัง ซึ่งจากการวิเคราะห์สำนักพัฒนาสังคม มีจุดแข็งคือผู้บริหารให้ความสำคัญกับงานด้านฝึกอาชีพและงานด้านผู้สูงอายุ มีการประสานงานกับฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สังกัดสำนักงานเขต ๕๐ เขตที่ทำงานใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มีโอกาสคือกระแสการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และภาครัฐให้ความสำคัญกับงานด้านผู้สูงอายุโดยกำหนดเป็นนโยบายของรัฐบาล มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ จึงเห็นควรที่จะดำเนินการค้นหาและจัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร ๕๐ เขต ให้เยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เกิดความภาคภูมิใจ ตระหนักในคุณค่าของตนเอง เกิดการถ่ายทอด เรียนรู้ สืบสานภูมิปัญญาให้คงอยู่ และเพิ่มความตระหนักการเห็นในคุณค่าของผู้สูงอายุ

๓. วัตถุประสงค์

- ๓.๑ เพื่อให้ผู้สูงอายุในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานครได้เกิดความภาคภูมิใจ ตระหนักในคุณค่าของตนเอง
- ๓.๒ เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดเรียนรู้ สืบสานภูมิปัญญาให้คงอยู่
- ๓.๓ เพื่อเพิ่มความตระหนักการเห็นในคุณค่าของผู้สูงอายุ

๔. เป้าหมาย

- ๔.๑ ค้นหาภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร พื้นที่เขตละ ๑ รายจำนวน ๕๐ เขต รวม ๕๐ ราย ระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๕๙ ถึงเดือนมีนาคม ๒๕๖๐
- ๔.๒ จัดกิจกรรมฝึกอาชีพให้กับเด็กเยาวชนและประชาชนทั่วไป จำนวน ๑,๐๐๐ คน เพื่อถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุโดยผู้สูงอายุทั้ง ๕๐ รายหมุนเวียนกันมาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้รายละ ๑ ครั้ง ระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนกันยายน ๒๕๖๐

๕. ความรู้ที่นำมาใช้ในการจัดทำรายงานฯ

๕.๑ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของหน่วยงาน (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์และประเมินสถานภาพขององค์กร เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารทำให้ผู้บริหารทราบถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นอกจากนี้การวิเคราะห์องค์กรยังเป็นการกำหนดกรอบการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยในการวิเคราะห์ SWOT นั้น เพื่อที่จะหาจุดแข็งเพื่อลดจุดอ่อน

ขององค์กร รวมถึงหากกลยุทธ์สร้างความแข็งแกร่งภายใต้โอกาสที่เกิดขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบจากอุปสรรคต่างๆ นั้นเอง โดยหลักการใช้ SWOT ในการวิเคราะห์ปัญหาแบ่งออกเป็น

การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน (Internal analysis)

S (Strengths) หมายถึง ปัจจัยต่างๆ ภายในองค์กรที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งหรือเป็นจุดแข็งขององค์กรที่จะนำไปสู่การได้เปรียบคู่แข่ง เป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายใน เช่น จุดแข็งด้านการเงิน ด้านการผลิต ด้านทรัพยากรบุคคล

W (Weaknesses) หมายถึง ปัจจัยต่างๆ ภายในองค์กรที่ทำให้เกิดความอ่อนแอหรือเป็นจุดอ่อน นำไปสู่การเสียเปรียบคู่แข่ง เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพภายในซึ่งจะต้องหาวิธีแก้ไขปัญหานั้นให้ได้

การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก (External analysis)

O (Opportunities) หมายถึง ปัจจัยต่างๆ ภายนอกองค์กรที่เอื้อประโยชน์ให้ซึ่งเป็นโอกาสที่ช่วยส่งเสริมให้องค์กรประสบความสำเร็จ เช่น สภาพเศรษฐกิจที่ขยายตัว

T (Threats) หมายถึง ปัจจัยต่างๆ ภายนอกองค์กรที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานผู้บริหารจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องและพยายามขจัดปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นให้หมดไป

๕.๒ ทฤษฎีลำดับชั้นความต้องการ (Hierarchy of Needs Theory)

Abraham Maslow ได้กล่าวถึงทฤษฎีลำดับชั้นของความต้องการไว้ว่า ความต้องการของปัจเจกบุคคลสามารถจัดเป็นลำดับได้ ๕ ชั้น โดยเรียงจากความต้องการระดับต่ำที่สุดถึงสูงที่สุดหรือตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้ ความต้องการด้านกายภาพ ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการความรัก ความต้องการในการได้รับการยอมรับ และความต้องการในการทำงานอย่างเต็มศักยภาพ เมื่อความต้องการระดับล่างได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงถัดขึ้นไปจะกลายเป็นแรงจูงใจอันใหม่ ลำดับชั้นความต้องการของมนุษย์ที่ Maslow เสนอไว้ตามลำดับต่ำไปสูง มีดังนี้

๕.๒.๑ ความต้องการด้านกายภาพ (Physiological Needs) ได้แก่ ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่จะทำให้อยู่รอดได้ หรือคือความต้องการของร่างกาย ซึ่งได้แก่ อาหาร เครื่องดื่ม เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย

๕.๒.๒ ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) คือ ความต้องการความปลอดภัยจากอาชญากรรม การจู่โจม การทำร้าย คนที่มีความรู้สึกปลอดภัยจะไม่รู้สึกว่าตนเองถูกคุกคาม

๕.๒.๓ ความต้องการความรัก (Love Needs) ความต้องการในความรัก แต่เนื่องจากคำนี้มีความกำกวม นักวิชาการรุ่นหลังจึงได้เปลี่ยนคำเดิมที่ Maslow ใช้จากความต้องการความรักเป็นความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs) หรือความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Belonging Needs)

๕.๒.๔ ความต้องการในการได้รับการยอมรับ (Esteem Needs) ได้แก่ ความต้องการความมั่นคง ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ ซึ่งจะนำไปสู่ความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง ความเข้มแข็ง และการนำความสามารถมาใช้ประโยชน์ให้กับสังคม ถ้าขาดการตอบสนองต่อความต้องการนี้อาจทำให้เกิดความรู้สึกต่ำต้อยหรือไร้คุณค่า

๕.๒.๕ ความต้องการในการทำงานอย่างเต็มศักยภาพ (Self - actualization) ความต้องการข้อนี้ คือ การได้ตระหนักถึงศักยภาพของตนเอง ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องหรือบรรลุความต้องการในการเป็นทุกอย่างที่ตนเองคาดหวังไว้

๕.๓ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติแก่ประชาชนโดยยึดหลักทางสายกลาง สรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้

ความมีเหตุผล คือ ตัดสินใจกระทำการต่างๆ เพื่อให้เกิดความพอเพียงต้องใช้เหตุผลและพิจารณาด้วยความรอบคอบ

ความพอเพียง คือ รู้จักพอประมาณ พออยู่ พอมี พอกิน พอใช้ ประหยัด ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ เตรียมใจให้พร้อมรับผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

การมีความรู้ คือ นำความรู้มาใช้ในการวางแผนและดำเนินชีวิต

การมีคุณธรรม คือ มีความซื่อสัตย์ สุจริต สามัคคี และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๕.๔ ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรมและความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์ ภูมิปัญญายังเป็นเรื่องที่สั่งสมประสบการณ์และการเรียนรู้มาเป็นเวลานาน ความรู้ที่เกิดขึ้นจะเชื่อมโยงกันไปตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม ดังนั้น อาจสรุปได้ว่าภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้ ความเชื่อ ความสามารถของคนในท้องถิ่นที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์และการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเป็นองค์รวม และมีคุณค่าทางวัฒนธรรม

ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นกระบวนการทางความคิดที่ชาวบ้านหรือกลุ่มชนคิดขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหา เป็นความรู้ และประสบการณ์ของชาวบ้านที่ได้รับการถ่ายทอดสั่งสมกันมานาน นอกจากนี้ยังอาจหมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่า ผ่านการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลเวลาดังนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากทักษะ ความเชื่อและพฤติกรรม ประสบการณ์จริงในการดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละท้องถิ่น ผ่านกระบวนการสังเกต ติดตาม ลงมือปฏิบัติ ลองผิดลองถูก วิเคราะห์ แก้ไข จนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่เพื่อปรับใช้กับชีวิตและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

จากการวิเคราะห์ SWOT Analysis สำนักพัฒนาสังคมมีจุดแข็ง (Strengths) คือผู้บริหารให้ความสำคัญกับงานด้านฝึกอาชีพและงานด้านผู้สูงอายุ มีการประสานงานกับฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สังกัดสำนักงานเขต ๕๐ เขต ที่ทำงานใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ แต่มีจุดอ่อน (Weaknesses)คือ งานด้านส่งเสริมอาชีพที่เน้นการฝึกอาชีพให้กับกลุ่มผู้สูงอายุไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มผู้สูงอายุได้ มีโอกาส(Opportunities)คือ กระแสการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และภาครัฐให้ความสำคัญกับงานด้านผู้สูงอายุโดยกำหนดเป็นนโยบายของรัฐบาล มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ แต่มีอุปสรรค(Threats)คือ การทำงานที่เข้มแข็งและโดดเด่นกว่าของหน่วยงานอื่น สำนักพัฒนาสังคมจึงควรตั้งจุดแข็งและโอกาสที่มี มาปฏิบัติงานด้านส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับผู้สูงอายุ สอดคล้องกับทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๔๕ - ๒๕๖๔) แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๕๖ - ๒๕๗๕) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจของสำนักพัฒนาสังคม โดยดำเนินการค้นหาและจัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร ๕๐ เขต ให้เยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ เนื่องจากภูมิปัญญา ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความรู้ที่เกิดจากทักษะ ความเชื่อ พฤติกรรม ประสบการณ์จริงในการดำเนินชีวิตของบุคคลที่มีคุณค่า

ทางวัฒนธรรม มีการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้เพื่อการผลิต สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลให้ผู้สูงอายุที่ทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาได้เกิดความภาคภูมิใจ รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ได้รับการยอมรับ ยกย่อง นับถือ รู้สึกมีคุณค่า และตระหนักในศักยภาพของตนเอง สอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ ของ Abraham Maslow คือได้รับการตอบสนองทั้งความต้องการทางด้านความรัก (Love Needs) ความต้องการในการได้รับความยอมรับ (Esteem Needs) และความต้องการในการทำงานอย่างเต็มศักยภาพ (Self - actualization)

๖. กรอบแนวทางการดำเนินการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การดำเนินการค้นหาและถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร ๕๐ เขต จะแบ่งขั้นตอนการดำเนินการออกเป็น ๒ ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ

ขั้นตอนการค้นหาภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร ๕๐ เขต

๖.๑ จัดทำแผนปฏิบัติงานการจัดกิจกรรมค้นหาและถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร เสนอผู้อำนวยการสำนักพัฒนาสังคมพิจารณา

๖.๒ สำนักพัฒนาสังคม โดยกองส่งเสริมอาชีพ ทำหนังสือประสานไปยังสำนักงานเขต ๕๐ เขต เพื่อร่วมค้นหาภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตละ ๑ ราย รวม ๕๐ ราย โดยภูมิปัญญาต้องแสดงถึงอัตลักษณ์ ประเพณี วัฒนธรรม มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะแบ่งประเภทของภูมิปัญญาที่ค้นหาออกเป็น ๕ ประเภท ตามประเภทของสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย แต่มีการปรับเปลี่ยนความหมายของแต่ละประเภทเพื่อความเหมาะสมกับงานด้านฝึกอาชีพ ได้แก่ ๑) ประเภทอาหาร หมายถึงผลผลิตทางการเกษตร อาหารแปรรูป และอาหารสำเร็จรูป รวมถึงขนมชนิดต่างๆ ๒) ประเภทเครื่องดื่ม หมายถึงผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ ๓) ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย หมายถึงผ้าทอและผ้าถักจากเส้นใยธรรมชาติหรือเส้นใยสังเคราะห์ รวมทั้งเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องแต่งกายที่ใช้ประดับตกแต่งประกอบการแต่งกาย ทั้งเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยและเพื่อความสวยงาม ๔) ประเภทของใช้ของตกแต่ง ของที่ระลึก หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีไว้ใช้หรือตกแต่งประดับในบ้าน สถานที่ต่างๆ เพื่อการใช้สอยหรือประดับตกแต่งหรือให้เป็นของขวัญรวมทั้งสิ่งประดิษฐ์ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น ๕) ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร หมายถึง ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรหรือมีสมุนไพรเป็นส่วนประกอบการแบ่งภูมิปัญญาที่ค้นหาออกเป็น ๕ ประเภท ตามประเภทของสินค้า OTOP นั้นนอกจากจะครอบคลุมประเภทของสินค้าได้เกือบทุกประเภทแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมรับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาจากผู้สูงอายุ จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเข้าสู่กระบวนการผลิตสินค้าเพื่อการประกอบอาชีพได้ต่อไป

๖.๓ เมื่อสำนักงานเขต ๕๐ เขต ส่งรายชื่อผู้สูงอายุที่มีภูมิปัญญาตามที่กำหนดไว้ ๕ ประเภท พร้อมเอกสารหลักฐานประกอบ เจ้าหน้าที่ของสำนักพัฒนาสังคมจะตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารหลักฐานให้เป็นไปตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยค่าตอบแทนแก่บุคคลภายนอกที่ช่วยปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมอาชีพ พ.ศ. ๒๕๓๘ คือ วิทยากรส่งเสริมอาชีพจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปี ในวันที่ได้รับการแต่งตั้ง จบการศึกษาสายวิชาชีพตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพขึ้นไป หรือผู้มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญด้านอาชีพ และมีประสบการณ์การทำงานด้านวิชาชีพไม่น้อยกว่า ๓ ปี มีความประพฤติเรียบร้อย ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง ไม่เป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษ ไม่เป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดีจนเป็นที่รังเกียจของสังคม ไม่เป็นผู้ทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ และไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

๖.๔ สำนักพัฒนาสังคม จัดทำคำสั่งแต่งตั้งวิทยากรส่งเสริมอาชีพ โดยแต่งตั้งผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบฯ เป็นวิทยากรส่งเสริมอาชีพ ของสำนักพัฒนาสังคม โดยผู้อำนวยการสำนักพัฒนาสังคมเป็นผู้ลงนามในคำสั่ง

ขั้นตอนการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ

๖.๕ ประชาสัมพันธ์รับสมัครเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป จำนวน ๑,๐๐๐ คน เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอาชีพ โดยรับสมัคร จำนวน ๒๐ คน ต่อ ๑ วิชา กำหนดรายละเอียดการรับสมัคร กำหนด วัน เวลา สถานที่จัดกิจกรรมส่งไปยังกองประชาสัมพันธ์ เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรม

๖.๖ จัดประชุมเจ้าหน้าที่เพื่อมอบหมายงานโดยในช่วงเวลาของการจัดกิจกรรมฝึกอาชีพจะให้ มีเจ้าหน้าที่ดูแล จำนวน ๒ คน ต่อ ๑ วิชา

๖.๗ จัดซื้อวัสดุฝึกอาชีพให้ครบตามจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งสิ้น ๑,๐๐๐ คน โดยเบิกจ่ายจากเงินหมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ (ค่าวัสดุ) แผนงานส่งเสริมอาชีพ งานส่งเสริมอาชีพ สำนักพัฒนาสังคม

๖.๘ จัดเตรียมสถานที่จัดกิจกรรม

๖.๙ จัดกิจกรรมฝึกอาชีพ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุที่ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้ง เป็นวิทยากรส่งเสริมอาชีพ โดยผู้สูงอายุทั้ง ๕๐ รายหมุนเวียนกันมาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้รายละเอียด ๑ ครั้ง ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคม ๒๕๖๐

๖.๑๐ จัดทำฎีกาเบิกจ่ายเงินค่าตอบแทนให้กับวิทยากรส่งเสริมอาชีพ (ภูมิปัญญาผู้สูงอายุ) ในอัตรา ๒๓๐ บาทต่อชั่วโมง ตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยค่าตอบแทนแก่บุคคลภายนอกที่ช่วย ปฏิบัติราชการด้านการส่งเสริมอาชีพ พ.ศ. ๒๕๓๘และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ ประกอบกับ หนังสือที่ กท ๑๕๐๔/๒๓๘๖ ลงวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๖ เรื่อง หลักเกณฑ์การจ่ายค่าตอบแทนแก่ วิทยากรส่งเสริมอาชีพ ตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยค่าตอบแทนแก่บุคคลภายนอกที่ช่วยปฏิบัติราชการ ด้านการส่งเสริมอาชีพ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖โดยเบิกจ่ายจากเงินหมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ (ค่าตอบแทน) แผนงานส่งเสริมอาชีพ งานส่งเสริมอาชีพ สำนักพัฒนาสังคม

๖.๑๑ จัดทำแบบสอบถาม จำนวน ๒ชุด ชุดที่ ๑ สอบถามผู้สูงอายุที่ได้รับการแต่งตั้งเป็น วิทยากรส่งเสริมอาชีพผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอาชีพ ถึงความภาคภูมิใจ ความตระหนักในคุณค่าของตนเองชุดที่ ๒ สอบถามผู้เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอาชีพ ถึงความรู้ที่ได้รับความ พึงพอใจ และความตระหนักการเห็นในคุณค่าของผู้สูงอายุ

๖.๑๒จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงาน พร้อมทำเนียบภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ ทั้ง ๕๐ ราย เสนอผู้บริหารกรุงเทพมหานคร

๗. ระยะเวลาการดำเนินการ

การค้นหาและถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร ๕๐ เขต เป็นภารกิจที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยเริ่มดำเนินการขั้นตอนการค้นหาภูมิปัญญา ของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร ๕๐ เขต ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๙ ถึงวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๐ และดำเนินการขั้นตอนการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๐ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐ ตามรายละเอียดดังนี้

รายละเอียดของงาน	เดือน/พ.ศ.											
	ต.ค. ๕๙	พ.ย. ๕๙	ธ.ค. ๕๙	ม.ค. ๖๐	ก.พ. ๖๐	มี.ค. ๖๐	เม.ย. ๖๐	พ.ค. ๖๐	มิ.ย. ๖๐	ก.ค. ๖๐	ส.ค. ๖๐	ก.ย. ๖๐
๖. ประชุมเจ้าหน้าที่เพื่อมอบหมายงาน												
๗. จัดซื้อวัสดุฝึกอาชีพให้ครบตามจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม ๑,๐๐๐ คน												
๘. จัดเตรียมสถานที่จัดกิจกรรม												
๙. จัดกิจกรรมฝึกอาชีพเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุทั้ง ๕๐ รายหมุนเวียนกันมาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ รายละเอียด ๑ ครั้ง												
๑๐. จัดทำฎีกาเบิกจ่ายเงินค่าตอบแทนให้กับวิทยากรส่งเสริมอาชีพ (ภูมิปัญญาผู้สูงอายุ) ในอัตรา ๒๓๐ บาทต่อชั่วโมง												
๑๑. จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานพร้อมทำเนียบภูมิปัญญาของผู้สูงอายุทั้ง ๕๐ ราย เสนอผู้บริหารกรุงเทพมหานคร												

๘. งบประมาณ

ประมาณการค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นของการดำเนินงาน จำนวน ๑๕๗,๕๐๐.-บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นเจ็ดพันห้าร้อยบาทถ้วน) แบ่งเป็น

๘.๑ ค่าตอบแทนวิทยากรส่งเสริมอาชีพ (ภูมิปัญญาผู้สูงอายุ) ๕๗,๕๐๐.-บาท

(๕๐ คน x ๒๓๐.-บาท x ๕ ชั่วโมง x ๑ ครั้ง)

๘.๒ ค่าวัสดุฝึกอาชีพของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ๑๐๐,๐๐๐.-บาท

(๒๐ คน x ๕๐ วิชา x ๑๐๐.-บาท)

๙. แนวทางการติดตามและประเมินผล

เป้าหมาย/วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัด	วิธีการ/เครื่องมือ
<p>เป้าหมาย (Output)</p> <p>๑. ค้นหาภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร พื้นที่เขตละ ๑ ราย จำนวน ๕๐ เขต รวม ๕๐ ราย ระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๕๙ ถึงเดือนมีนาคม ๒๕๖๐</p> <p>๒. จัดกิจกรรมฝึกอาชีพให้กับเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป เพื่อถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุ ทั้ง ๕๐ ราย หมุนเวียนกันมาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ รายละเอียด ๑ ครั้ง ระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนกันยายน ๒๕๖๐</p>	<p>- มีภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร พื้นที่เขตละ ๑ ราย จำนวน ๕๐ เขต รวม ๕๐ ราย ภายในเดือนมีนาคม ๒๕๖๐</p> <p>- มีการจัดกิจกรรมฝึกอาชีพให้กับเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป เพื่อถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุ ทั้ง ๕๐ ราย หมุนเวียนกันมาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ รายละเอียด ๑ ครั้ง ภายในเดือนกันยายน ๒๕๖๐</p>	<p>- หนังสือส่งรายชื่อภูมิปัญญาของผู้สูงอายุจากสำนักงานเขต ๕๐ เขต</p> <p>- ทำเนียบภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ จำนวน ๕๐ ราย</p> <p>- รายงานสรุปผลการดำเนินงาน</p>
<p>วัตถุประสงค์ (Outcome)</p> <p>๑. เพื่อให้ผู้สูงอายุในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานครได้เกิดความภาคภูมิใจ ตระหนักในคุณค่าของตนเอง</p> <p>๒. เพื่อให้เกิดการถ่ายทอด เรียนรู้ สืบสานภูมิปัญญาให้คงอยู่</p> <p>๓. เพื่อเพิ่มความตระหนักการเห็นในคุณค่าของผู้สูงอายุ</p>	<p>- ผู้สูงอายุที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นวิทยากรส่งเสริมอาชีพผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม อย่างน้อยร้อยละ ๙๐ ได้เกิดความภาคภูมิใจ ตระหนักในคุณค่าของตนเอง</p> <p>- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม อย่างน้อยร้อยละ ๙๐ ได้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น</p> <p>- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม อย่างน้อยร้อยละ ๙๐ มีความตระหนักและเห็นในคุณค่าของผู้สูงอายุ</p>	<p>- แบบสอบถามผู้สูงอายุที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นวิทยากรส่งเสริมอาชีพ</p> <p>- แบบสอบถามผู้เข้าร่วมกิจกรรม</p> <p>- แบบสอบถามผู้เข้าร่วมกิจกรรม</p>

๑๐. ข้อเสนอแนะ

การค้นหาและถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร ๕๐ เขต ถือเป็นภารกิจที่มีความสำคัญ ที่สำนักพัฒนาสังคมจะต้องดำเนินการเพื่อการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ ในปี ๒๕๖๘ โดยถือเป็นวิสัยทัศน์และพันธกิจหลักในการให้บริการทางสังคม เป็นที่พึ่งพาของคนทุกวัย จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นการพัฒนางานต่อไป ดังนี้

๑๐.๑ การจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุควรจัดให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ได้รับการยกย่องนับถือ การนำความรู้ความสามารถมาใช้ประโยชน์ให้กับสังคม ซึ่งจะนำไปสู่ความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ทำให้เกิดความรู้สึกต่ำต้อยหรือไร้คุณค่าผู้สูงอายุจะได้ตระหนักถึงศักยภาพของตนเอง มีความสุขในการดำเนินชีวิต จัดให้มีการค้นหาและกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุให้เยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ต่อเนื่องในปีต่อไป โดยมีการดึงภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และ NGO

๑๐.๒ สำหรับเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปผู้เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอาชีพควรจัดให้มีการอบรม ต่อยอด แนะนำแนวทางการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์เหมาะสมกับแต่ละคนแต่ละช่วงวัย การนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้กับครอบครัว การส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม จัดตั้งกลุ่มอาชีพผลิตสินค้าเพื่อเข้าสู่กระบวนการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนกรุงเทพมหานคร (OTOP) หรือผลิตภัณฑ์กรุงเทพมหานคร(Bangkok Brand) ต่อไป

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง ค้นหาและถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ
ในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร ๕๐ เขต

จัดทำโดย นางสาวนันทดา ใจเสื่อ
ตำแหน่ง นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
สังกัด สำนักพัฒนาสังคม

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารมหานครระดับต้น รุ่นที่ ๒๗
สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙

